

คุณค่าเชิงพุทธจริยศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมยุคดิจิทัล

Buddhist Ethic Values for Life Quality Development in Disruption Age

¹พระมหาวิชิต อคฺคชิโต (จันทร์สง่า) และ ²กฤตสุชิน พลเสน

¹Phramaha Wichit Aggajito (Chansanga) and ²Kitsuchin Ponsen

^{1,2}บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

^{1,2}Vajiranyanavarorasa Graduate School, Mahamakut Buddhist University.

¹Corresponding Author's Email: wichit.cha@mbu.ac.th

Received: May 7, 2025; **Revised:** June 27, 2025; **Accepted:** August 14, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมยุคดิจิทัล 2) เพื่อศึกษาคุณค่าเชิงพุทธจริยศาสตร์ 3) เพื่อวิเคราะห์คุณค่าเชิงพุทธจริยศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมยุคดิจิทัล 4) เพื่อนำเสนอองค์ความรู้เรื่องคุณค่าเชิงพุทธจริยศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมยุคดิจิทัล โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 15 ท่าน มาวิเคราะห์ข้อมูลแล้วนำเสนอด้วยวิธีพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในยุคดิจิทัล คือ ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ และทฤษฎีองค์ประกอบคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก ซึ่งเน้นการปรับตัวอย่างสมดุลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม 4 ด้าน คือ การศึกษา เศรษฐกิจและสังคม สุขภาวะ และการรับข้อมูลข่าวสาร 2) คุณค่าเชิงพุทธจริยศาสตร์ประกอบด้วย (1) คุณค่าของหลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการศึกษา (2) คุณค่าของหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจและสังคม (3) คุณค่าของหลักเบญจศีลและเบญจธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาวะ (4) คุณค่าของหลักกาลามสูตรเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการรับข้อมูลและข่าวสาร 3) วิเคราะห์คุณค่าเชิงพุทธจริยศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต (1) ด้านการศึกษาตามคุณค่าของไตรสิกขา โดยมุ่งเน้นความรู้ทางวิชาการและคุณธรรมจริยธรรม ทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 และการเรียนรู้ตลอดชีวิต (2) ด้านเศรษฐกิจและสังคมตามคุณค่าของทิฏฐธัมมิกัตถะ โดยมุ่งเน้นความยั่งยืน การออมทรัพย์ การมีเครือข่ายที่ดี และการใช้จ่ายอย่างพอเพียง พร้อมทักษะที่สำคัญเพื่อสร้างความมั่นคง (3) ด้านสุขภาวะ ตามคุณค่าของเบญจศีลและเบญจธรรม มุ่งพัฒนาสุขภาวะทั้งกาย ใจ สังคม และปัญญาเพื่อความสัมพันธที่ดีในสังคม (4) ด้านการรับข้อมูลและข่าวสารตามคุณค่าของกาลามสูตร ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ข้อมูลและข่าวสารโดยอาศัยเหตุผล การตรวจสอบ และความน่าเชื่อถือของข้อมูล 4) องค์ความรู้ที่ได้

จากการวิจัย เรียกว่า Ethics Model เพื่อบูรณาการกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการศึกษาด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านสุขภาพ และด้านการรับข้อมูลข่าวสาร

คำสำคัญ: คุณค่า; พุทธจริยศาสตร์; คุณภาพชีวิต; สังคมยุคดิจิทัล

Abstract

The objectives of the dissertation were as follows 1) To study concepts and theories of life quality development in the disruption age 2) To study Buddhist ethical values 3) To analyze Buddhist ethical values for life quality development in the disruption age and 4) To present knowledge about Buddhist ethical values for life quality development in the disruption age by using qualitative research methodology and in-depth interviews with 15 experts the data were analyzed and presented descriptively. The research results found that 1) Concepts and theories used to develop quality of life in the disruption age are Maslow's hierarchy of needs theory and the World Health Organization's theory of quality of life components which emphasize balanced adaptation to social changes in four areas education economy and society health and information reception. 2) Buddhist ethical values include (1) the value of the Threefold Training for developing the quality of life in terms of education (2) the value of the Ditthadhammikattha (Benefits in the Present) for developing the quality of life in terms of economics and society (3) the value of the Five Precepts and Five Virtues for developing the quality of life in terms of health (4) the value of the Kalama Sutta principle for developing the quality of life in terms of receiving information and news. 3) Analyze the value of Buddhist ethics for improving the quality of life (1) Education according to the value of the Threefold Training focusing on academic knowledge and morality important skills in the 21st century and lifelong learning (2) Economic and social aspects according to the value of Ditthadhammikattha (Benefits in the Present) focusing on diligence savings having good networks and spending sufficiently along with important skills to create stability (3) Health according to the value of the Five Precepts and Five Virtues aiming to develop physical mental social and intellectual well-being for good relationships in society (4) Receiving information and news according to the value of Kalama Sutta promoting analytical thinking about information and news based on reason verification and reliability of information. 4) Knowledge gained from research is called the Ethics Model to integrate with the development of quality of life in education economics and society health and information and news reception.

Keywords: Values; Buddhist Ethics; Quality of Life; the Age of Disruption

บทนำ

โลกยุคปัจจุบันกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรงในหลากหลายมิติ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยี ซึ่งเป็นผลจากพลวัตของการปฏิวัติทางข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ (Toffler, 1990) ส่งผลให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปอย่างฉับพลัน และก่อให้เกิดภาวะความไม่แน่นอนและความปั่นป่วนที่ยากต่อการคาดการณ์จากแนวคิดโลกยุค VUCA ซึ่งประกอบด้วยความผันผวน (Volatility) ความไม่แน่นอน (Uncertainty) ความซับซ้อน (Complexity) และความคลุมเครือ (Ambiguity) โลกยุคใหม่ยังสะท้อนให้เห็นถึงภาพของ “โลกยุค BANI” ที่มีลักษณะเปราะบาง (Brittle) วิตกกังวล (Anxious) ไม่เป็นเชิงเส้น (Nonlinear) และเข้าใจได้ยาก (Incomprehensible) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่สามารถล้มล้างระบบเดิมได้อย่างฉับพลัน จึงส่งผลให้การดำเนินชีวิตต้องอาศัยทักษะการปรับตัวที่ยืดหยุ่น และต้องใช้วิจารณญาณอย่างรอบคอบ (เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ, 2566) การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้นำไปสู่ยุคสังคมที่เรียกว่า “ยุคดิสรัปชัน (Disruption)” ซึ่งมีปัจจัยสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี 2) การเปลี่ยนแปลงทัศนคติของคนรุ่นใหม่ 3) การไม่ยึดติดกับกรอบความคิดแบบเดิม และ 4) การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารอย่างไร้พรมแดน (BIZPROMPT, 2566) แม้การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้จะสร้างโอกาสในการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบต่าง ๆ แต่ขณะเดียวกันก็ทำให้เกิดความท้าทายอย่างยิ่งต่อคุณภาพชีวิตของมนุษย์ในหลายด้าน ทั้งด้านการศึกษา เศรษฐกิจ สุขภาพ และการรับข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะภายใต้แรงกดดันของบริโภคนิยมและวัตถุนิยม ซึ่งมักส่งผลกระทบต่อรากฐานทางศีลธรรมและจริยธรรม

ในบริบทนี้ ปรากฏการณ์ที่น่ากังวลคือ “การพลิกผันทางศีลธรรม” (Moral Disruption) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงเชิงคุณค่าทางจริยธรรมของสังคมยุคใหม่ โดยเฉพาะในสื่อสังคมออนไลน์ที่แม้จะเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร แต่ก็กลับกลายเป็นแหล่งบ่มเพาะความสับสน ความเคลือบแคลง และความไม่แน่นอนทางจริยธรรมมากยิ่งขึ้น (สมภพ มานะรังสรรค์, 2566) เพื่อรับมือกับวิกฤตแห่งการเปลี่ยนแปลงนี้ทั้งในระดับโลกและระดับชาติ จึงได้มีการให้ความสำคัญกับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน ตัวอย่างเช่น แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ซึ่งได้รับการบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่มุ่งเน้น “ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” โดยเน้นหลักความพอเพียง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) ขณะเดียวกัน แนวคิดด้านคุณภาพชีวิตจากนักวิชาการต่างประเทศ อย่างทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Maslow’s Hierarchy of Needs) องค์การอนามัยโลก (WHO) ต่างก็เสนอกรอบแนวคิดที่เน้นความต้องการพื้นฐาน ความมั่นคง การยอมรับ และการพัฒนาศักยภาพของตน อย่างไรก็ตาม แนวคิดเหล่านี้ยังมีข้อจำกัด โดยเฉพาะในมิติของ “คุณค่าภายใน” ที่เป็นรากฐานของความยั่งยืนอย่างแท้จริง

จากช่องว่างในมิติคุณค่าดังกล่าว “พุทธจริยศาสตร์” จึงสามารถเข้ามามีบทบาทสำคัญในการเติมเต็มแนวคิดร่วมสมัย โดยเน้นการพัฒนา “คุณธรรมภายใน” (Inner Values) ผ่านหลักคำสอนที่เป็นระบบและ

สอดคล้องกับความเป็นมนุษย์ เช่น ไตรสิกขา (พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย: อ.ต.ก. (ไทย); 20/521/294) เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการศึกษา, ติฎฐัมมิกัตถประโยชน์ (พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย: อ.อ.ก. (ไทย); 23/144/289) เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจและสังคม, เบญจศีลและเบญจธรรม (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2561) เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการส่งเสริมสุขภาพ และกาลามสูตร (พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย: อ.ต.ก. (ไทย); 20/66/255-263) เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการรับข้อมูลและข่าวสาร สำหรับการกลั่นกรองข้อมูลข่าวสารอย่างมีวิจารณญาณ

จากที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่าปัญหาคุณภาพชีวิตในยุคดิจิทัลมีความซับซ้อนและต้องการแนวทางที่บูรณาการมิติวัตถุกับมิติจิตใจ การวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและพัฒนากรอบแนวคิดการบูรณาการคุณค่าเชิงพุทธจริยศาสตร์เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตในยุคดิจิทัล โดยมุ่งเสนอแนวทางใหม่ที่เชื่อมโยง “คุณธรรมภายใน” กับเป้าหมายแห่งความยั่งยืน เพื่อสร้างสมดุลระหว่างโลกภายในกับโลกภายนอกของมนุษย์ และยกระดับคุณภาพชีวิตอย่างรอบด้าน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมยุคดิจิทัล
2. เพื่อศึกษาคุณค่าเชิงพุทธจริยศาสตร์
3. เพื่อวิเคราะห์คุณค่าเชิงพุทธจริยศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมยุคดิจิทัล
4. เพื่อนำเสนอองค์ความรู้เรื่องคุณค่าเชิงพุทธจริยศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมยุคดิจิทัล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกและอรรถกถา ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย และข้อมูลจากเอกสารทุติยภูมิ ซึ่งครอบคลุมถึงการสำรวจวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือ ตำรา งานวิจัย บทความวิชาการ วารสาร และแหล่งข้อมูลจากเว็บไซต์ โดยมุ่งรวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับประเด็นการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและให้การสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 15 ท่าน การคัดเลือกประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนาและปรัชญา จำนวน 5 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาทางสังคมและการพัฒนาคุณภาพชีวิต จำนวน 5 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการนำคุณค่าเชิงพุทธจริยศาสตร์ไปพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมยุคดิจิทัล จำนวน 5 ท่าน

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นด้วยการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 4 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยส่งแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบ แล้วนำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับแก้ไข จากนั้นจึงเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบก่อนนำไปใช้

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ขอหนังสือสัมภาษณ์จากบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 ท่าน ขณะสัมภาษณ์มีการจดบันทึกและบันทึกเทปเพื่อความถูกต้องและแม่นยำของข้อมูล

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 15 ท่าน มาวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลโดยวิธีพรรณนา

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัยโดยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และคำถามการวิจัย เป็นองค์ความรู้ใหม่โดยสร้างรูปแบบองค์ความรู้เป็น Model

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบการศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมยุคดิจิทัล คือ ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมาสโลว์ และทฤษฎีองค์ประกอบคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก การพัฒนาคุณภาพชีวิตในยุคดิจิทัล มุ่งเน้นการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในบริบทสังคมเพื่อให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และสามารถปรับตัวในสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะการตอบสนองต่อปัญหาหลักที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านการศึกษา 2) ด้านเศรษฐกิจและสังคม 3) ด้านสุขภาวะ และ 4) ด้านการรับข้อมูลข่าวสาร

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า คุณค่าเชิงพุทธจริยศาสตร์ เป็นหลักเกณฑ์ที่กำหนดพฤติกรรม ความคิด และการดำเนินชีวิตของบุคคลและสังคมบนพื้นฐานของหลักธรรมในพระพุทธศาสนา โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และความสัมพันธ์อันดีในสังคม คุณค่าเชิงพุทธจริยศาสตร์มีบทบาทในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และสังคม ประกอบด้วยคุณค่าของหลักไตรสิกขา คุณค่าของหลักทิวรรธมมิกัตถประโยชน์ คุณค่าของหลักเบญจศีลและเบญจธรรม และคุณค่าของหลักกาลามสูตร ซึ่งเป็นแนวทางที่ช่วยให้มนุษย์สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความหมาย มีจริยธรรม และสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยอย่างมีสติและปัญญา

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตในยุคดิจิทัล เป็นการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วต่อคุณภาพชีวิตใน 4 ด้าน คือ ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านสุขภาวะ และด้านการรับข้อมูลข่าวสาร โดยมุ่งเน้นการพัฒนาในรูปแบบที่ครอบคลุมเพื่อให้บุคคลสามารถปรับตัวและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการศึกษา เน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาทักษะดิจิทัล และการเสริมสร้างความสามารถในการปรับตัวผ่านกระบวนการ Upskill และ Reskill โดยบูรณาการกับคุณค่าของหลักไตรสิกขา ได้แก่ 1) ศีล ส่งเสริมคุณค่าด้านจริยธรรมและสังคม ปลูกฝังความรับผิดชอบ เคารพความแตกต่าง และจิตสำนึกในผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา 2) สมาธิ ส่งเสริมคุณค่าด้านการพัฒนาตนเอง และการปรับตัว ผ่านการฝึกสมาธิเพื่อเพิ่มสมาธิและการมีสติในการเรียนรู้และใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ 3) ปัญญา ส่งเสริมคุณค่าด้านปัญญาและการคิดวิเคราะห์ มุ่งพัฒนาความคิดเชิงวิพากษ์ การประยุกต์ใช้ความรู้ และการแก้ปัญหาในชีวิตจริงอย่างมีสติและมีวิจารณญาณ

การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจและสังคม บูรณาการคุณค่าของหลักทฤษฎีธรรมมิกัตถประโยชน์ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงและยั่งยืนในยุคดิจิทัล ประกอบด้วยคุณค่า 3 ประการ คือ 1) คุณค่าด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการทำงาน (อภฺฐานสัมปทา และอารักขสัมปทา) เน้นความขยันหมั่นเพียร และการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาอาชีพ ทักษะใหม่ และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ช่วยลดภาระทางการเงินและเพิ่มเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ 2) คุณค่าด้านเครือข่ายสังคมและความร่วมมือ (กัลยาณมิตตตา) เน้นการสร้างมิตรที่ดีและการร่วมมือเพื่อแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายที่เกื้อกูลในสังคม และเพิ่มโอกาสในการพัฒนาอาชีพและเศรษฐกิจร่วมกัน 3) คุณค่าด้านความยั่งยืนและความสมดุลในการใช้ชีวิต (สมชีวิต) เน้นการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง พอดี และมีสมดุลระหว่างงาน เงิน และครอบครัว เพื่อลดความเครียดและสร้างความมั่นคงทางจิตใจและสังคมในระยะยาว

การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาวะ บูรณาการคุณค่าของหลักเบญจศีลและเบญจธรรม เพื่อสร้างความสมดุลทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคมอย่างยั่งยืน ประกอบด้วยคุณค่า 5 ด้าน คือ 1) สุขภาวะทางจิตใจและสังคม การไม่ฆ่าสัตว์ (ศีลข้อ 1) ส่งเสริมความเมตตา การฝึกสติ และการรู้เท่าทันอารมณ์ ช่วยลดความเครียด ความขัดแย้ง และสร้างความสงบสุขในครอบครัวและสังคม 2) สุขภาวะทางเศรษฐกิจและอาชีพ การไม่ลักทรัพย์ (ศีลข้อ 2) ส่งเสริมการประกอบอาชีพที่สุจริต สร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และช่วยพัฒนาระบบเศรษฐกิจที่โปร่งใสและยั่งยืน 3) สุขภาวะครอบครัวและคู่ครอง การไม่ประพฤติดีกาม (ศีลข้อ 3) ส่งเสริมความซื่อตรงในความสัมพันธ์ ทำให้ครอบครัวมั่นคง และลดความเครียดจากความไม่มั่นคงในชีวิตคู่ 4) ความน่าเชื่อถือและสังคมโปร่งใส การไม่พูดเท็จ (ศีลข้อ 4) ส่งเสริมความสัตย์จริง ความไว้วางใจ และการสื่อสารที่โปร่งใสในสังคม ซึ่งช่วยลดปัญหาข่าวปลอมและการหลอกลวง 5) สุขภาวะทางปัญญาและอารมณ์ การงดเว้นจากอบายมุข (ศีลข้อ 5) ช่วยเสริมสร้างสติสัมปชัญญะ สมาธิ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ลดพฤติกรรมเสี่ยง และพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจอย่างยั่งยืน

การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการรับข้อมูลข่าวสาร บูรณาการคุณค่าของหลักกาลามสูตร เพื่อส่งเสริมการใช้ข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณและจริยธรรม ประกอบด้วยคุณค่า 5 ประการ คือ 1) การตรวจสอบข้อมูลและคิดวิเคราะห์ โดยใช้สติและปัญญา เพื่อแยกแยะข้อมูลที่ถูกต้องจากข้อมูลเท็จ ลดความเสี่ยงจากการหลงเชื่อข้อมูลผิด ๆ และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล 2) ความรอบคอบในการใช้แหล่งข้อมูล อาศัยหลักโยนิโส

มนสิการ เพื่อพิจารณาข้อมูลอย่างรอบคอบ โดยไม่รีบด่วนเชื่อ ใช้แหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือและตรวจสอบได้ 3) การป้องกันภัยจากข่าวปลอมและการหลอกลวง ใช้วิจารณ์ญาณและวิเคราะห์ข้อมูลจากหลายแหล่งเพื่อลดการเผยแพร่ข่าวปลอม และสร้างภูมิคุ้มกันทางข้อมูล 4) การเสริมสร้างอิสรภาพทางความคิด ไม่ยึดติดกับความเชื่อเดิมหรือข้อมูลที่สนับสนุนอคติ แต่เปิดรับข้อมูลใหม่อย่างมีเหตุผล เพื่อพัฒนาความคิดอย่างเปิดกว้างและมีวิจารณ์ญาณ 5) การใช้ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาและตรวจสอบข้อมูลจากผู้นำความคิดและผู้เชี่ยวชาญด้วยวิจารณ์ญาณ เพื่อส่งเสริมมาตรฐานทางจริยธรรมและความน่าเชื่อถือในสังคม

อภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมยุคดิจิทัล ใช้ทฤษฎีความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ (Maslow's Hierarchy of Needs) และทฤษฎีองค์ประกอบคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก (WHO) เป็นกรอบในการศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างมีนัยสำคัญ โดยทฤษฎีของมาสโลว์มีการแบ่งระดับความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 5 ระดับ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในแต่ละด้าน ประกอบด้วย 1) ความต้องการพื้นฐานทางกายภาพ 2) ความมั่นคงปลอดภัย 3) ความรักและการยอมรับทางสังคม 4) ความเคารพนับถือและการเห็นคุณค่าในตน 5) การพัฒนาด้านสูงสุด ในขณะที่เดียวกันทฤษฎีองค์ประกอบคุณภาพชีวิตของ WHO ได้เน้นการพัฒนาใน 4 ด้านหลัก ได้แก่ ร่างกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบองค์รวม โดยการสร้างสมดุลระหว่างชีวิตประจำวันและการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาคุณภาพชีวิตในยุคดิจิทัลต้องมุ่งเน้นการเสริมสร้างสมดุลในทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) คุณภาพชีวิตด้านการศึกษา 2) คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจและสังคม 3) คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ และ 4) คุณภาพชีวิตด้านการรับข้อมูลและข่าวสาร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของประเวศ วะสี (2545) ที่ได้กล่าวไว้ว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง การไม่มีโรคก็ไม่ได้หมายความว่าสุขภาพดี เพราะสุขภาพ หมายถึง สุขภาพที่สมบูรณ์ ทั้งทางกาย ทางจิต ทางสังคม และทางวิญญาณ หรือสุขภาพที่สมบูรณ์ที่เชื่อมโยงกัน โดยเชื่อมโยงกับความหมายที่ราชบัณฑิตยสถาน (2546) กล่าวไว้ว่า คุณภาพชีวิต คือ ลักษณะที่ดีเด่นของบุคคลหรือสิ่งของชีวิต หมายถึง ความเป็นอยู่ ตรงข้ามกับความตาย รวมความแล้วหมายถึง ลักษณะที่ดีเด่นของบุคคลในความเป็นอยู่ ยังสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของจิราภรณ์ ตั้งกิตติภรณ์ (2559) ที่กล่าวว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตต้องเน้นความสมดุลในชีวิตทั้งทางร่างกาย ความคิด อารมณ์ จิตใจ และสภาพแวดล้อมทางกายและวัฒนธรรม โดยปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมและสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างดี ในขณะเดียวกันยังสามารถดำรงชีวิตที่มีประโยชน์ต่อทั้งตนเอง สังคม และประเทศชาติ ซึ่งสอดคล้องกับการมุ่งเน้นการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตแบบองค์รวมที่เชื่อมโยงกับสุขภาพและการพัฒนาด้านเองในทุกมิติ โดยที่สังคมมีความสอดคล้องกับผลวิจัยของเยาวลักษณ์ กุลพานิช (2566) ได้ทำวิจัยเรื่อง “อิทธิพลปัจจัยดาเชิงบูรณาการ การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในยุคการปรับเปลี่ยนฉบับพลัน” พบว่า การสร้างคุณภาพชีวิตในยุคการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นสิ่งสำคัญ โดยการพัฒนาด้านเองในหลายมิติ เช่น ร่างกาย จิตใจ สังคม และการศึกษา เป็นกระบวนการที่ช่วยให้มนุษย์สามารถปรับตัวอย่างมีประสิทธิภาพท่ามกลางความไม่แน่นอนของโลกในปัจจุบัน

2. คุณค่าเชิงพุทธจริยศาสตร์ ประกอบด้วย คุณค่าของหลักไตรสิกขา คุณค่าของหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ คุณค่าของหลักเบญจศีลและเบญจธรรม คุณค่าของหลักกาลามสูตร ผลการการวิจัยพบว่า

คุณค่าเชิงพุทธจริยศาสตร์ตามหลักไตรสิกขา เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการศึกษา ประกอบด้วย คุณค่า 3 ประการ คือ 1) คุณค่าด้านจริยธรรมและสังคม การสร้างความมั่นคงทางศีลธรรม เสริมสร้างวินัย และเคารพความแตกต่าง 2) คุณค่าด้านการพัฒนาตนเองและการปรับตัว การสร้างสมาธิ ปรับตัวได้อย่างยืดหยุ่น และเรียนรู้ตลอดชีวิต 3) คุณค่าด้านปัญญาและการคิดวิเคราะห์ การคิดเชิงวิเคราะห์และการเติบโตทั้งทางโลกและจิตวิญญาณ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระครูปลัดสวพัฒนเมธาคูณ (ชัยยงค์ สืบกระพันธ์) (2556) ได้ทำวิจัยเรื่อง “บูรณาการหลักพุทธจริยศาสตร์ในการดำเนินชีวิตของคนไทยในสังคมปัจจุบัน” พบว่า การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตผ่านหลักพุทธจริยศาสตร์ เป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาตนเอง ทั้งในมิติของจริยธรรม อารมณ์ และปัญญา ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาคนอย่างสมดุล โดยการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา อย่างครบถ้วนและเป็นระบบ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมตนเอง การพัฒนาจิตใจ และการสร้างคุณภาพชีวิตที่มั่นคง โดยเฉพาะในบริบทของแวดวงการศึกษา ทั้งในระดับนักเรียน นักศึกษา และบุคลากรทางการศึกษา และสอดคล้องกับผลวิจัยของเดชา บุญมาสุข (2559) ในวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน” พบว่า การบูรณาการหลักไตรสิกขากับการศึกษา ช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิต โดยมุ่งเน้นการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เช่น ศีล การพัฒนาศีลธรรมและความรับผิดชอบในสังคม สมาธิ การพัฒนาสมาธิและการควบคุมตนเองเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง ปัญญา การส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และการเข้าใจชีวิตอย่างลึกซึ้ง การใช้ไตรสิกขาเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาตนเองในทั้งสองมิติ โลกียะและโลกุตระ ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาของศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ ความยืดหยุ่น และจริยธรรมควบคู่กับทักษะการดำรงชีวิต

คุณค่าเชิงพุทธจริยศาสตร์ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจและสังคม ประกอบด้วยคุณค่า 3 ประการ คือ 1) คุณค่าด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการทำงาน 2) คุณค่าด้านเครือข่ายสังคมและความร่วมมือ 3) คุณค่าด้านความยั่งยืนและความสมดุลในการใช้ชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของอำพล บุตดาสาร (2556) ในวิจัยเรื่อง “การพัฒนามนุษย์ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท” พบว่า การนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์และสันโดษมาบูรณาการช่วยสร้างความสมดุลระหว่างประสิทธิภาพการทำงานและความมั่นคงทางจิตใจ ส่งเสริมความขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ และการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืนในแนวทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตทางเศรษฐกิจ การบูรณาการหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะช่วยส่งเสริมการขยันหมั่นเพียรและการบริหารทรัพยากรอย่างมีคุณธรรม ซึ่งช่วยลดความเสี่ยงและความเครียดทางเศรษฐกิจในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน นอกจากนี้ยังเน้นความสำคัญของเครือข่ายสังคมที่ดีเป็นรากฐานสำคัญของคุณภาพชีวิต และยังสอดคล้องกับผลวิจัยของจิตตริณย์พร ปัญจวัฒน์คุณ (2562) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21 ด้วยหลักพุทธสุนทรียศาสตร์” พบว่า การดำเนินชีวิตตามหลักพุทธสุนทรียศาสตร์ โดยใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจผ่านการขยันหมั่นเพียรและการบริหารจัดการทรัพย์สิน

อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและลดความเครียด มุ่งสร้างเครือข่ายและความร่วมมือในสังคม การใช้ชีวิตอย่างพอดีและสมดุลเป็นการจัดการเศรษฐกิจส่วนบุคคลที่สำคัญในการสร้างสมดุลในชีวิต โดยเน้นการใช้ปัญญาตามหลักพุทธสุนทรียศาสตร์ในการสร้างความสงบในจิตใจและการพัฒนาในด้านความงามของชีวิต โดยมุ่งเน้นการบูรณาการในมิติทางจิตใจและความสงบภายใน

คุณค่าเชิงพุทธจริยศาสตร์ตามหลักหลักเบญจศีลและเบญจธรรม เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาวะ ประกอบด้วยคุณค่า 5 ประการ คือ 1) คุณค่าด้านสุขภาวะทางจิตใจและสังคม การสร้างเมตตากรุณา ลดความขัดแย้งและความเครียดในสังคม 2) คุณค่าด้านสุขภาวะทางเศรษฐกิจและอาชีพ การส่งเสริมเศรษฐกิจผ่านอาชีพที่สุจริต 3) คุณค่าด้านสุขภาวะครอบครัวและคู่ครอง การลดปัญหาครอบครัวและโรคติดต่อ 4) คุณค่าด้านความน่าเชื่อถือและสังคมที่โปร่งใส การลดข่าวปลอมและเสริมสร้างความไว้วางใจในสังคม 5) คุณค่าด้านสุขภาวะทางปัญญาและอารมณ์ การฝึกสติ ลดพฤติกรรมเสี่ยง และการตัดสินใจอย่างมีวิจารณญาณ โดยสอดคล้องกับผลการวิจัยของนวรรตน์ ไกรสร (2562) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างคุณค่าชีวิตของผู้สูงอายุด้วยอริยทศ 5” พบว่า การเสริมสร้างคุณค่าชีวิตผู้สูงอายุตามแนวทางขององค์กรสากล เช่น องค์การสหประชาชาติ องค์การอนามัยโลก และนโยบายของประเทศไทย ผู้สูงอายุสามารถพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการเรียนรู้เพื่อดำเนินชีวิต ด้านการสร้างความมั่นคงของชีวิต ซึ่งผลวิจัยมีความสอดคล้องกันในเชิงบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะ โดยมุ่งส่งเสริมความสงบในจิตใจและการลดความเครียด การพัฒนาในด้านจิตใจและสังคม รวมถึงการมีสุขภาพที่ดี และสอดคล้องกับงานวิจัยของวนิชญา ชัยยา (2564) ในวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท” ได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตใน 4 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านกายภาพ สุขภาวะและศีลธรรม ด้านจิตใจและอารมณ์ ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม และด้านปัญญา โดยใช้หลักพุทธธรรม เช่น กุศลกรรมบถ 10 ภาวนา 4 และสังคหวัตถุ 4 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในแต่ละด้าน โดยมุ่งเน้นการบูรณาการระหว่างกายและใจเพื่อให้บุคคลสามารถพิจารณาความเป็นจริงของชีวิตและพัฒนาตนเองเข้าสู่ภาวะที่สะอาด สว่าง และสงบ ซึ่งนำไปสู่ความสุขที่ยั่งยืนทั้งต่อตนเองและสังคม

คุณค่าเชิงพุทธจริยศาสตร์ตามหลักกาลามสูตร เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการรับข้อมูลและข่าวสาร ประกอบด้วยคุณค่า 5 ประการ คือ 1) คุณค่าด้านการตรวจสอบข้อมูลและการคิดวิเคราะห์ การสร้างทักษะในการตั้งคำถามและตรวจสอบแหล่งข้อมูลเพื่อให้แน่ใจว่าข้อมูลที่ได้รับมีความถูกต้อง 2) คุณค่าด้านความรอบคอบในการใช้แหล่งข้อมูลและองค์ความรู้ การป้องกันการใช้ข้อมูลผิดพลาดหรือข้อมูลที่ไม่ได้รับการอัปเดต 3) คุณค่าด้านการป้องกันภัยจากการหลอกลวงและข่าวปลอม การลดความเสี่ยงจากมิจฉาชีพและข่าวปลอมที่อาจส่งผลกระทบต่อชีวิต 4) คุณค่าด้านการเสริมสร้างความเป็นอิสระทางความคิดและการเปิดกว้างทางปัญญา การลดอคติและหลีกเลี่ยงการเลือกเชื่อข้อมูลที่เพียงแค่ว่าตรงกับความเชื่อส่วนตัว 5) คุณค่าด้านความน่าเชื่อถือของผู้นำทางสังคมและผู้เชี่ยวชาญ การเสริมสร้างมาตรฐานจริยธรรมของผู้นำและการพิจารณาข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญอย่างมีเหตุผล ผลการศึกษาสอดคล้องกับผลการวิจัยพระอุดมธีรคุณ (สมคิด จินตามโย) (2558) ได้ทำวิจัยเรื่อง “บูรณาการการดำเนินชีวิตที่ดีของชาวพุทธด้วยหลักสติในพุทธปรัชญาเถรวาท” พบว่า

การฝึกสติในชีวิตประจำวันเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาความสามารถในการรับรู้ คิดวิเคราะห์ และตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นการตระหนักรู้ในอริยาบทและพฤติกรรมต่าง ๆ ในแต่ละขณะ ซึ่งช่วยให้บุคคลสามารถตรวจสอบข้อมูลอย่างรอบคอบ แยกแยะข้อมูลที่เชื่อถือได้ออกจากข้อมูลที่บิดเบือนหรือไม่มีมูลความจริง การใช้สติในกระบวนการคิดนี้ยังสอดคล้องกับการพัฒนาปัญญาและการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ช่วยลดการหลงเชื่อข้อมูลที่มีอคติหรือปราศจากหลักฐานรองรับ นอกจากนี้การฝึกสติในระดับต่าง ๆ ยังส่งเสริมให้บุคคลมีจิตใจที่มั่นคง ไม่หวั่นไหวต่อกระแสข่าวสารหรืออิทธิพลจากสื่อที่ไม่น่าเชื่อถือ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการดำรงชีวิตอย่างมีเหตุผลและสมดุลในยุคข้อมูลข่าวสาร

3. การศึกษาวิจัยนี้เสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมยุคดิจิทัล ผ่านการบูรณาการคุณค่าของหลักพุทธจริยศาสตร์ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพและสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญได้ 4 ประเด็นหลักที่เชื่อมโยงกับมิติคุณภาพชีวิต คือ 1) คุณค่าของไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ส่งเสริมการศึกษาอย่างสมดุล โดยเน้นทั้งความรู้ทางวิชาการและคุณธรรมจริยธรรม พร้อมเสริมทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ ความคิดสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหา 2) คุณค่าของทิวฏฐัมมิกัตถประโยชน์ 4 ประการ ได้แก่ ความขยัน การรักษาทรัพย์ การมีมิตรดี และการดำเนินชีวิตอย่างพอเหมาะ ช่วยพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้มั่นคง โปร่งใส และมีความยั่งยืน 3) คุณค่าของเบญจศีลและเบญจธรรม เป็นพื้นฐานของการมีสุขภาวะทั้งกาย ใจ สังคม และปัญญา โดยการละเว้นพฤติกรรมเสี่ยงและเสริมสร้างเมตตา สติ และความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม 4) คุณค่าของกาลามสูตร ช่วยส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ข่าวสาร การรู้เท่าทันสื่อ และลดการหลงเชื่อข่าวปลอมโดยอาศัยเหตุผล การตรวจสอบ และความน่าเชื่อถือของข้อมูล

องค์ความรู้ใหม่

ผลจากการวิจัย พบว่า คุณค่าเชิงพุทธจริยศาสตร์เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เหมาะสมกับสังคมยุคดิจิทัล โดยการบูรณาการคุณค่าเชิงพุทธจริยศาสตร์กับแนวคิดและทักษะการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน ช่วยให้ประชาชนสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านเทคโนโลยี การศึกษา เศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ และการสื่อสารข้อมูล พร้อมส่งเสริมการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่า มั่นคง และยั่งยืน ซึ่งสามารถสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดที่เรียกว่า Ethics Model เพื่อใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างเป็นระบบ คือ



แผนภาพที่ 1: รูป Ethics Model เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมยุคดิจิทัล

การบูรณาการคุณค่าเชิงพุทธจริยศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมยุคดิจิทัล โดยใช้ Ethics Model เป็นกรอบการพัฒนาคุณภาพชีวิตใน 6 มิติ คือ

E - Education การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการศึกษา ด้วยคุณค่าของหลักไตรสิกขา ที่เน้นการพัฒนาปัญญาและคุณธรรม เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ที่มีคุณค่ากับการศึกษาตลอดชีวิต

T - Technology & Economy การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้วยคุณค่าของหลักทฤษฎีธรรมมิกัตถประโยชน์ เพื่อส่งเสริมการทำงานอย่างมีศีลธรรม การบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม และการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง

H - Health & Well-Being การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ ด้วยคุณค่าของหลักเบญจศีลและเบญจธรรม เพื่อส่งเสริมสุขภาพทั้งกาย จิตใจ ครอบครัว อาชีพ และสังคม ผ่านการประพฤติดี มีเมตตา สุจริต และหลักเลี้ยงอายุมนุษย์

I - Information & Media Literacy การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการรับข้อมูลและข่าวสาร ด้วยคุณค่าของหลักกาลามสูตร เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การตรวจสอบข้อมูลอย่างมีสติและการมีโยนิโสมนสิการ พร้อมเสริมสร้างการเปิดกว้างทางความคิดและการพิจารณาข้อมูลจากแหล่งที่น่าเชื่อถือ

C - Community & Social Responsibility การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและชุมชน ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ด้วยความเมตตา สามัคคี และจริยธรรม เพื่อสร้างสังคมที่มีคุณภาพและเอื้ออาทร

S - Sustainability การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านความยั่งยืน โดยวางรากฐานชีวิตที่มั่นคงและมีความหมาย เน้นการดำรงชีวิตที่มีเป้าหมายชัดเจนตามหลักพุทธจริยศาสตร์ เพื่อความยั่งยืนของทั้งตนเองและสังคม

สรุป

การวิจัยนี้มุ่งเน้นการบูรณาการคุณค่าเชิงพุทธจริยศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในยุคดิจิทัล ซึ่งเป็นยุคที่สังคมเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของบุคคลและสังคมเผชิญกับความท้าทายหลายด้าน การวิจัยได้สังเคราะห์และพัฒนาโมเดลจริยศาสตร์ (Ethics Model) โดยมีเป้าหมายหลักในการยกระดับคุณภาพชีวิตผ่าน 4 ด้านสำคัญ คือ 1) คุณภาพชีวิตด้านการศึกษา มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตผ่านการเรียนรู้และการเสริมสร้างปัญญา โดยบูรณาการคุณค่าของหลักไตรสิกขา ประกอบด้วย ศีล ส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐานและวินัยในการดำเนินชีวิต สมาธิ พัฒนาความมั่นคงภายในและสมดุลทางจิต ปัญญา เสริมสร้างการคิดวิเคราะห์และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล 2) คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจและสังคม ส่งเสริมการดำรงชีวิตที่มั่นคงและยั่งยืน ด้วยคุณค่าของหลักทฤษฎีธรรมมิกัตถประโยชน์ ประกอบด้วย ความเพียรในการประกอบอาชีพ (อุฏฐานสัมปทา) การจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (อารักขสัมปทา) การคบหากัลยาณมิตร (กัลยาณมิตตา) การใช้ชีวิตอย่างสมดุลและพอเพียง (สมชีวิต)

3) คุณภาพชีวิตด้านสุขภาวะ เน้นการดูแลสุขภาพกายและใจอย่างสมดุล โดยบูรณาการคุณค่าของหลักเบญจศีลและเบญจธรรม เพื่อส่งเสริมสุขภาวะทางจิตใจ สังคม ครอบครัว และจริยธรรมในอาชีพ ความซื่อตรง สุจริต และการหลีกเลี่ยงอบายมุข การใช้ชีวิตอย่างมีเมตตา มีสติ และสัมปชัญญะ 5) คุณภาพชีวิตด้านการรับข้อมูล และข่าวสาร มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการเสริมสร้างวิจารณ์ญาณในการรับรู้ โดยบูรณาการคุณค่าของหลักกาลามสูตร เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การไตร่ตรองอย่างรอบคอบ (โยนิโสมนสิการ) ป้องกันข่าวปลอมและข้อมูลบิดเบือน สร้างเสริมภาพทางความคิด และความน่าเชื่อถือของข้อมูล

การพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมยุคดิจิทัล จำเป็นต้องอาศัยกรอบคุณค่าเชิงพุทธจริยศาสตร์ เป็นกรอบเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงภายใน ตอบรับการเปลี่ยนแปลงภายนอกอย่างมีสติ และดำรงชีวิตอย่างสมดุลทั้งทางกาย ใจ ปัญญา และสังคม อันนำไปสู่ความเจริญงอกงามอย่างยั่งยืนทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และสังคมโดยรวม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

การวิจัยเสนอแนวทางเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในยุคดิจิทัล โดยบูรณาการคุณค่าของพุทธจริยศาสตร์ใน 5 ภาคส่วนหลัก ดังนี้ สถาบันการศึกษา ควรบูรณาการคุณค่าของหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) เข้าสู่ระบบการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งในด้านคุณธรรม สมรรถนะ และทักษะแห่งอนาคต หน่วยงานด้านเศรษฐกิจและสังคม ควรบูรณาการคุณค่าของหลักทฤษฎีธรรมมีกัตถประโยชน์ เป็นแนวทางในการส่งเสริมชีวิตที่มั่นคง ผ่านการสนับสนุนอาชีพ การออม การพึ่งพากัลยาณมิตร และการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง สถาบันสุขภาพและสาธารณสุข ควรส่งเสริมสุขภาวะแบบองค์รวมโดยใช้คุณค่าของหลักเบญจศีลและเบญจธรรม ผ่านกิจกรรมเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพและการพัฒนาจิตใจ สื่อมวลชนและหน่วยงานสื่อสาร ควรปลูกฝังทักษะการรู้เท่าทันสื่อโดยยึดคุณค่าของหลักกาลามสูตร เพื่อสร้างสังคมที่มีวิจารณ์ญาณ ป้องกันข่าวปลอม และส่งเสริมการรับรู้ที่ถูกต้อง ภาครัฐและเอกชน สามารถนำโมเดล ETHICS ซึ่งบูรณาการพุทธจริยศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ไปใช้ในการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์อย่างสมดุล ทั้งด้านจริยธรรม เศรษฐกิจ และการปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผลการศึกษาและองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยนี้ สามารถนำไปเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

2.1 การพัฒนาโมเดลพุทธจริยศาสตร์เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตสู่การพัฒนาสังคมอย่างสมดุลและยั่งยืน

2.2 การออกแบบและพัฒนาเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์เพื่อสร้างดัชนีชี้วัดสุขภาวะเชิงจริยธรรม

2.3 การศึกษาผลกระทบของการบูรณาการพุทธจริยศาสตร์ต่อคุณภาพชีวิต กรณีศึกษาการประยุกต์ใช้ในชุมชนและองค์กร

บรรณานุกรม

- เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ. (ม.ป.ป.). *Wave Revolution-คลื่นการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก*. สืบค้น 4 กันยายน 2566 จาก <https://www.iok2u.com/article/innovation/wave-revolution>
- เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ. (ม.ป.ป.). *โลกยุคคว่ำ (VUCA World) โลกยุคที่มีความผันผวน*. สืบค้น 8 กันยายน 2566 จาก <https://www.iok2u.com/article/innovation/vuca-world>
- จิตศรีณีย์พร ปัญจวัฒนคุณ. (2562). *การดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21 ด้วยหลักพุทธสุนทรียศาสตร์*. ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- จิราภรณ์ ตั้งกิตติภรณ์. (2559). *จิตวิทยาบุคลิกภาพและพฤติกรรมสุขภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เดชา บุญมาสุข. (2559). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นวรรตน์ ไกรสร. (2562). *การเสริมสร้างคุณค่าชีวิตของผู้สูงอายุด้วยอริยวัฑฒิ 5*. ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. (2545). *พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ: ธรรมนูญสุขภาพของคนไทย เครื่องมือนวัตกรรมทางสังคม*. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข.
- พระครูปลัดสุวัฒนเมธาคูณ (ชัยยันต์ สืบกระพันธ์). (2556). *บูรณาการหลักพุทธจริยศาสตร์ในการดำเนินชีวิตของคนไทยในสังคมปัจจุบัน*. ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระอุดมธีรคุณ (สมคิด จินตามโย). (2558). *บูรณาการการดำเนินชีวิตที่ดีของชาวพุทธด้วยหลักสติในพุทธปรัชญาเถรวาท*. ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2556). *พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- เยาวลักษณ์ กุลพานิช. (2566). *อิทัปปัจจยตาเชิงบูรณาการการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในยุคการปรับเปลี่ยนฉับพลัน*. ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คพับลิเคชันส์ จำกัด.
- วนิชญา ชัยยา. (2564). *การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท*. ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2561). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 40. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พลีธรรม.
- สมภพ มานะรังสรรค์. (ม.ป.ป.). *คนไทยเตรียมรับมือ 6 Super Disruption*. สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2566 จาก <https://www.wearecp.com/th-1904-256>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570*. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2566 จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_news.php?nid=13651&filename=develop_issue
- อำพล บุคดาสาร. (2556). *การพัฒนามนุษย์ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท*. ศาสนศาสตร์ดุสิตบัณฑิต วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- Toffler, A. (1990). *The Third Wave*. แปลโดย รจิตลักษณ์ แสงอุไร และคณะ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: Global Brain.
- BIZPROMPT. (ม.ป.ป.). *ยุค disruption สำคัญอย่างไร*. สืบค้น 15 กันยายน 2566 จาก <https://www.bizpromptinfo.com/ยุค-disruption-คืออะไร-สำคัญอย่างไร/>
- Suthisansanee, T. (ม.ป.ป.). *ทฤษฎีมาสโลว์ ลำดับชั้นความต้องการของ Maslow's Hierarchy of Needs*. สืบค้น 5 ตุลาคม 2566 จาก <https://thewisdom.co/content/maslows-hierarchy-of-needs/>